

ӘОЖ 372.882

ҒТАХР 16.01.45

DOI 10.37238/2960-1371.2960-138X.2025.100(4).168

¹Ахмадиева Д. Ж., ²Ерке Озер

¹Л.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті,
Астана, Қазақстан

²Анкара Хажы Байрам Вели Университеті, Анкара, Түркия

E-mail: ahmadieva-dana@mail.ru, yerkeozer@gmail.com

ӘДЕБИ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЛОГИКА МЕН ПРАКТИКАНЫҢ БІРЛІГІ

Аңдатпа. Бұл мақалада автор әдебиет саласындағы инновациялық білім беру технологияларын қарастырады, оларды практикаға енгізу аспектілерін жан-жақты талдайды, терең зерттеу жүргізеді. Қазіргі уақытта білім алушылардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру мақсатында Инновациялық технологиялар белсенді қолданылады, олар кең сипатқа ие болады. Сонымен қатар, авторлар Әдебиетті оқытудың инновациялық әдіснамасын ала отырып, көрнекті қазақ ғалымы Қанипа Битібаеваның симуляцияларын және қашықтықтан оқытуды пайдалана отырып, флип, VR-оқытудың заманауи технологиясын қолданудың ерекше өзектілігін атап көрсетеді.

Кілт сөздер: кәсіптік білім беру, оқыту технологиялары, құзыреттілікті қалыптастыру, оқушылардың белсенділігі, білім берудегі инновациялар.

Kіріспе

Қазақ руханиятының дамуына қалтқысыз еңбек сіңірген қазақтың кәнігі ғалымы, ұлт тұлғасы Қанипа Бітібаева әдеби білім берудегі қисындылық пен машықтандыру бірлігінің озық үлгісін ғылыми айналымға енгізіп, әдебиетті оқытудың жаңа да соны әдіснамасын кеңінен ұсынады. Әдебиетті оқу орындарында оқыту білім алушы жастар қауымының рухани бай, өткені мен бүгінін саралайтын, ұлтына деген махаббаты шексіз текті ұрпақ болып қалыптасуына тікелей мұрындық болады.

Шынтуайтында, кәсіптік білім беру – білім алушыларды жан-жақты даярлауға бағытталған көп функциялы күрделі жүйе болып табылады. Қазіргі таңда әдебиетті оқыту барысында оқытушы қысқа мерзімде жоғары нәтижеге және тиімділікке қол жеткізуге мүмкіндік беретін оқытудың әртүрлі әдістері мен құралдарын пайдаланып, білім сапасын арттырудың жаңаша инновациялық жолдарын қарастырады. Сонымен қатар, білім саласында инновациялық технологияларды енгізу және тәжірибеде қолдану үдерісі оқытушылар үшін өзекті мәселеге айналуға. Себебі, аталмыш технологияларды сабақ процесіне сауатты түрде кіріктіру барысында, білім алушылардың іс-әрекетін ұйымдастыру, векторды дәстүрліден инновациялық бағытқа ойыстыру, білім алушылардың өзіндік

көзқарасына жаңаша сипат енгізу іспетті бірқатар мәні зор, маңызы орасан мәселелер ерекше зерттеуді қажет ететінін аңғартады.

Мақаланың мақсаты – әдебиетті оқытудағы негізгі инновациялық технологияларын қарастыру, сонымен қатар олардың сипатты белгілері мен практикалық қолдану әдістерін анықтау болып табылады.

Заманауи әлемнің динамизмі тек сапалы ғана емес, сонымен қатар өзекті білімге деген сұраныстың артуына ықпал етіп келеді. Білім берудің ең жоғары тиімділігі оның қазіргі экономикалық және әлеуметтік жағдайға және басқа да сыртқы жағдайларға бейімделу қабілетінен көрінетінін айқын көркімізге болады. Әдебиетті оқыту үрдісінде мұғалімдердің инновациялық технологияларды қолдануы білімалушыларды белсенді оқу позициясынан оқу үрдісіне тартуға бағытталған. Осылайша, инновациялық технологияларды енгізу және сауатты пайдалану білім берудің тиімділігі мен сапасын арттырады. Көптеген зерттеушілер инновациялық технологияларды енгізу білім беру мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу тиімділігін арттыруға, оқу нәтижелерін арттыруға, оқушылардың ынтасын арттыруға, білім беру үдерісінде де, одан тыс уақытта да білім алушыларды белсенді іс-әрекетке тартуға ықпал ететінін дәлелдеген [1].

Әдебиетке шолу

Әдебиетті оқытудың инновациялық технологиялары туралы зерттеулер шетелдік ғылымда да, отандық ғылымда да кеңінен қамтылды. Мәселен, отандық ғылымда әдебиетті оқытудың тың тәсілдерін зерттеуде сүбелі еңбек сіңірген сарабал ғалым Қанипа Бітібаеваның еңбегі орасан зор. Ғалымның “Егіз өрім”, “Абайды тереңдетіп оқыту”, “Жас ұрпақты сөз өнерімен қауыштыру”, “Әдебиетті оқытудың инновациялық әдіснамасы” атты еңбектері әдебиетті оқытудың тың тәсілдері мен соны әдістерін ұсынуда жетекші рөлге ие. Ж.Жанатбекқызы, Т.Әбдіқадырова “Әдеби психологиялық шығармаларды оқытудағы инновациялық технологиялардың қолданысы” атты мақаласында: “Педагогикалық технология - оқу үдерісінің маңызды бөлігі. Сауатты қолданылған оқыту технологиясы оқушылардың жоспарға сәйкес оқудағы жеткен нәтижелі жетістіктерімен сипатталады. Оқытудың тұлғаға бағытталған парадигмасына сәйкес инновациялық технологиялар баланы оқу процесіндегі негізгі тұлға ретінде қарастырып, оқушының шығармашылық ізденісте болуына ықпал етеді” деген пайымды пікірді алға тартады [2, 155б].

Белгілі зерттеушілер Г. Ибраева мен С.Нуржанова «Инновациялық технологиялар мұғалімнің кәсіби шеберлігін дамытудың негізі» атты ғылыми мақалада әдебиетті оқытудың жаңаша әдістерін практика жүзінде іске асырудың оңтайлы жолдарын ұсынады [3, 56,58].

А.Абилкасова мен Г.Шинибекова “Қазақ тілі мен әдебиеті сабағында цифрлық білім беру ресурстарын қолдану” атты ғылыми еңбегінде: «XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры екені белгілі. Ақпараттандыру технологиясы дамыған заманда мемлекетіміздің міндеті – жас ұрпаққа заман талабына сай білім беріп, жан-жақты дамуына ықпал ету, бұл мұғалім тарапынан шығармашылық ізденіс пен үлкен сұранысты талап етеді» деп қазіргі білім саласындағы ақпараттандыру жүйесінің тиімділігі мен кемшін тұстарын жан-жақты талдайды [4, 32-35].

Қазақтың маңдайалды қабырғалы ғалымы Қанипа Бітікбаева әдебиетті оқытудың 8 түрлі технологиясын жан-жақты зерттеп, практикаға енгізіп, инновациялық технологиялардың сапалы тұстарын зерттеп, ғылыми айналымға енгізеді [5].

Методикасы

Зерттеудің теориялық-әдіснамалық негізін әдебиетті оқыту әдістемесі, әдебиеттану теориясы, отандық және шетелдік ғалымдардың әдебиетті оқыту әдістемесі туралы зерттеулері, оқушылардың құндылықтық бағдарлары туралы тұжырымдары, әдеби білім берудің оқу бағдарламалары, оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендер, бүгінгі цифрлық білім берудегі оқытудың интербелсенді технологиялары бойынша жазылған ғылыми-әдістемелік еңбектер құрайды.

Нәтижелер мен талқылаулар

Әдебиетті оқыту әдістемесі әдебиетті оқытудың жалпы заңдылықтарын, жалпы педагогикалық, теориялық және әдістемелік негіздерін нақтылауға, белгілі бір мұғалімнің жұмысында, белгілі бір сынып жағдайында ғана емес, жалпы әдебиет пәнінің барлық мұғалімдеріне оңай қолдануға болатын негізгі жалпы принциптер мен әдістерді әзірлеуге арналған.

Негізінде қазақ әдебиетін оқыту әдістемесі практикалық мақсаттармен қатар таза теориялық мақсаттарды да көздейтін ғылыми пән болып табылады. Оның пәні қазақ әдебиетін оқытудың нақты практикалық мәселелерін пысықтау ғана емес, сонымен қатар жалпы теориялық әдістемелік мәселелерді шешу, мұғалімнің әдебиетті оқыту үдерісіне ғана емес, сонымен қатар оқушылардың осы пәнді сапалы, жан-жақты және терең меңгеруіне, пәннің өзіндік сипатына, оқушының жас ерекшеліктеріне, психикалық даму ерекшеліктеріне байланысты заңдылықтарды белгілеу болып табылады.

Әлемдік технологияның дамуымен қатар, ол өмірдің барлық салаларына, соның ішінде экономикаға, саясатқа, мәдениетке, өнерге және тіпті білім беру әлеміне әсер етті.

Білім беру әлемі білім беру мен мектептерді дамыту үшін оң инновацияларды қабылдауға дайын болуы керек. Бұған тек оқу бағдарламасы мен инфрақұрылымдағы инновациялар ғана емес, сонымен қатар білім беру қызметінде ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы кешенді инновациялар да кіреді. Білім беру технологиялары дәстүрлі оқыту әдістерін дәстүрлі емес әдістерге айналдыра алады.

Инновациялық мектептер шеңберінде мектептер жаңа және ескі білімнің молдығын беретін күрделі технологиялық дамуларға жауап беруі керек. Мектептерде оқу тиімдірек және нәтижелі жұмыс істей алатын бірқатар электрондық құрылғыларды пайдалануды талап етеді. Соған қарамастан, мұғалімдердің сыныпта дизайнерлер, мотиваторлар, тәлімгерлер және т.б. ретіндегі рөлі маңызды болып қала береді. Әрине, жеке тұлға ретінде олар құрметтелуі керек.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) «инновациялық мектеп» үшін қажеттілік болып табылады, себебі АКТ қолдану арқылы оқу сапасының артуы, өнімділіктің, тиімділіктің және қолжетімділіктің артуы, оқуға

деген оң көзқарастың артуы, кәсіби қызметкерлердің дамуы және танымның артуы күтіледі.

Бұл бес нәрсе мектептерде АКТ енгізу қажеттілігінің негізінде жатқан қажеттіліктерді білдіреді. Бұл мектептердің жаһандық талаптарға сәйкес келетін өзгерістерді бастан кешіруін қамтамасыз етеді деп күтілуде, сонымен бірге олардың көзқарасы мен миссиясына сәйкес келеді. Демек, бұл мектептер мен аймақтық қажеттіліктермен өзара байланысты.

Білім беру технологиясы көбінесе электронды мәселелерге әкелетін түсінікте деп есептеледі, дегенмен технология ұғымы кең мағынаға ие, сондықтан бұл мақалада ол толығырақ талқыланады.

Білім беру технологиясын талқыламас бұрын, технологияның анықтамасын түсіну маңызды. «Технология» сөзін көпшілік көбінесе электрондық құрылғыларға қатысты деп түсіндіреді. Дегенмен, ғылым ғалымдары мен философтары оны практикалық мәселелерді шешуге бағытталған ғылымның жұмысы деп анықтайды. Сондықтан, технология дегеніміз - адами мәселелерді шешуге бағытталған күш-жігер.

Көптеген инновациялық оқыту технологиялары қазіргі таңда әдебиетті оқытудың тың тәсілдерін ұсынады:

- миға шабуыл;
- проблемалық оқыту;
- тәрбиешіге қолдау көрсету; ауыспалы оқыту;
- дебаттар;
- VR технологиялары;
- қашықтықтан оқыту.

1. Миға шабуыл. Оқытудың бұл технологиясы оқушылар тобының ұжымдық ұстанымдарын оқу процесінде кейіннен белсендіру арқылы ынталандыру әдістерінің бірі болып табылады; оны қолдану шұғыл шешімді талап ететін проблеманы қоюды қамтиды, ол жай ғана шектеулі жағдайларды (уақыт шеңберін) жасайды, оның шеңберінде студенттер шешімдерді қалыптастырады, барлық нұсқаларды ұсынады. Мәселені шешуге берілген уақыт біткеннен кейін мұғалім пікірталас ұйымдастырып, оқушылардың ең жақсы ұсынысын бірлесіп таңдауды ұйымдастырады; бұл тәсіл әрбір оқушыға ұжымның іс-әрекетіне қатысуға мүмкіндік береді; бұл әдісті қолданудың ең тиімдісі топтық өзара әрекеттесу, мұғалім шағын топтар құрғанда студенттер 3-4 адамнан тұратын топтарда, олардың әрқайсысы есептің бір шешімін ұсынады [8]. Әрине, «миға шабуыл» әдісін қолдану бүкіл сабақ бойына бола алмайтынын ескерген жөн, дегенмен оны, мысалы, оқушылардың ми қызметін белсендіру мақсатында қолдану мұғалім үшін перспективті қызмет саласы болып табылады.

2. Проблемалық оқыту. Бұл инновациялық технология біршама «миға шабуылға» ұқсас, бірақ тек жалпы мағынада. Миға шабуыл проблеманы жылдам шешуді қамтыса, проблемалық оқыту басқа технологияға негізделген. Осылайша, мұғалім көбінесе қарама-қайшылықты тудыратын және біржақты «дұрыс» жауабы жоқ проблемалық сұрақтарды пайдаланады, оған қарсы студенттер біртіндеп, кезең-кезеңімен мәселені шешуге қарай жылжиды, бұл көбінесе қол жетімді

көптеген нұсқалардың бірі ғана. Бұл технологияны қолдану барысында оқушының белсенді позициясы мен ұжымдық көзқарасын қалыптастыру да ерекше орын алады – пікірталас барысында студенттердің бір бөлігі бір тұжырымға келсе, басқалары басқа тұжырымға келіп, пікірталас алаңын туғызады. Сонымен бірге проблемалық оқытуды мұғалім миға шабуылға қарағанда ұзағырақ пайдалана алады, өйткені миға шабуылдың мәні мәселенің стандартты емес шешімін жылдам қалыптастыру болса, проблемалық оқыту мәселені шешудің ең толық (дәл және жоспарланған) кешенді шешімін қалыптастыруды көздейді [2].

3. Сарапшылар ұсынған көптеген оқыту теориялары мен принциптерінің ұқсастықтары мен айырмашылықтары бар. Осы әртүрлі оқыту принциптерінің ішінде оқу күш-жігерін жақсартуды қажет ететін оқушылар үшін де, оқытуды жақсартуға ұмтылатын мұғалімдер үшін де оқу әрекеттерінің негізі ретінде пайдалануға болатын бірнеше салыстырмалы жалпы принциптер бар. Бұл принциптер зейін мен мотивацияға, белсенділікке, тікелей және тәжірибелі түрде қатысуға, қайталауға, шақыруға, кері байланысқа және күшейтуге, сондай-ақ жеке айырмашылықтарға қатысты. Зейін оқу әрекетінде шешуші рөл атқарады. Ақпаратты өңдеудің оқыту теориясын зерттеу зейінсіз оқыту мүмкін емес екенін көрсетеді. Оқу материалы олардың қажеттіліктеріне сай болса, оқушылардың оқуға деген зейіні дамиды. Егер оқу материалы қажетті, әрі қарай оқуға қажет немесе күнделікті өмірде қажет нәрсе ретінде қабылданса, оны меңгеруге деген ынтасын оятады. Егер бұл табиғи зейін жетіспесе, оқушыларды ынталандыру керек.

Зейіннен басқа оқу іс-әрекетінде мотивация шешуші рөл атқарады. Мотивация – адамның іс-әрекетін қозғаушы және бағыттайтын қозғаушы күш. «Мотивация - бұл организмге әрекет ету күшін сипаттайтын немесе оның мінез-құлқын басқаратын және бағыттаған кезде қолданатын ұғым». Х.Л. Петри бойынша мотивация оқуда мақсат та, құрал да бола алады. Мақсат ретінде мотивация оқытудағы мақсаттардың бірі болып табылады. Мұғалімдер оқу іс-әрекеті аяқталғанша оқушылардың интеллектуалдық және эстетикалық іс-әрекеттерге қызығушылығы болады деп үміттенеді. Құрал ретінде мотивация білім, құндылықтар және дағдылар салаларында оқушылардың оқу жетістіктерін анықтай алатын интеллект және алдыңғы оқу нәтижелері сияқты факторлардың бірі болып табылады.

Мотивация қызығушылықпен тығыз байланысты. Белгілі бір оқу саласына қызығушылық танытатын студенттер оған қызығушылық танытады және сол арқылы оны оқуға ынталанады. Мотивацияға олардың өмірінде маңызды деп санайтын құндылықтар да әсер етеді. Құндылықтардың өзгеруі адамның мінез-құлқы мен мотивациясын өзгертеді. Сондықтан ұсынылатын оқу материалдары студенттердің қызығушылықтарына бейімделіп, қоғамда қалыптасқан құндылықтарға қайшы келмеуі керек.

Оқушылардың көзқарастары мотивтер сияқты олардың іс-әрекетін тудырады және бағыттайды. Әдебиетті ұнататын оқушылар оны үйренуден ләззат алады және көбірек оқуға ынталанады және керісінше. Сондықтан мұғалімнің міндеті – оқушының өзі жауапты пәндерге деген оң көзқарасын қалыптастыру. Ынталандыру, әрекетті орындау үшін күтілетін сыйақы мотивацияны тудыруы

мүмкін. Бұл Б.Ф.Скиннердің оперантты шарттауымен оқыту теориясының негізі болып табылады.

Ата-аналар, достар және т.б. Мотивацияны ішкі және сыртқы мотивтер деп те ажыратады. Ішкі мотивтер – жасалған әрекеттерге сәйкес келетін қозғаушы күштер. Мысалы, оқушы мектептегі пәнді ынтамен оқиды, өйткені ол алған білімін сақтап қалғысы келеді. Сонымен қатар, сыртқы мотивация оның әрекетінен тыс болатын, бірақ онымен бірге жүретін қозғаушы күш болып табылады. Мысалы, студент алған білімін сақтап қалғысы келмегендіктен емес, бір сыныпқа көтерілу немесе диплом алу ниетімен оқиды. Сынып жоғарылау және диплом алу - табысты оқудың серігі. Ішкі мотивация ішкі, өзінен келетін немесе сырттан келетін сыртқы болуы мүмкін. Сыртқы мотивация сыртқы болуы мүмкін, бірақ көбінесе сыртқы. Сыртқы мотивация «мотивациялық трансформация» деп аталатын ішкі мотивацияға да өзгеруі мүмкін. Мысалы, оқушы мұғалімдердің білімін жетілдіру институтында оқиды, себебі ол баласының мұғалім болғанын қалайтын ата-анасының тілегін орындайды. Бастапқыда оның мотивациясы сырттай болды, атап айтқанда ата-анасының көңілінен шығуды қалайды, бірақ біраз уақыт оқығаннан кейін ол өзі қатысқан сабақтарды ұнатады. Сәйкесінше, білім алуға күштарлығы артады. Олай болса, оқушының бастапқыда сыртқы болған мотивациясы ішкі сипатқа ие болады. Қазіргі психологиялық үрдістер балаларды белсенді тіршілік иелері ретінде қарастырады. Оларда бір нәрсе жасауға деген құлшыныс, өз қабілеттері мен ұмтылыстары бар. Оқуды басқалар мәжбүрлей алмайды немесе басқаларға тапсыра алмайды. Оқыту тек балалар оны белсенді түрде сезінгенде ғана мүмкін болады. Мысье Дьюи, мысалы, білім алу студенттердің өздері үшін не істеуі керек екенін дәлелдеді. Сондықтан бастама оқушылардың өздерінен шығуы керек [6].

Когнитивтік теория бойынша оқыту өте белсенді жанның бар екендігін көрсетеді, біз алған ақпаратты жай ғана түрлендірмей сақтайтын емес, өңдейтін жан. Бұл теория бойынша балалар белсенді, сындарлы, жоспарлауға қабілетті. Балалар ізденуге, қабылдауға, талдауға, түсіндіруге, қорытынды жасауға қабілетті. Әрбір оқу процесінде оқушылар әрқашан белсенділік танытады. Бұл әрекет оңай байқалатын физикалық белсенділіктен бастап бақылауы қиын психологиялық әрекеттерге дейін әртүрлі формада болады. Дене жаттығулары оқу, тыңдау, жазу, жаттықтыру дағдыларын және т.б. Психологиялық іс-әрекеттердің мысалдарына шығарманы талдау үшін бұрыннан бар білімді пайдалану, бір ұғымды екіншісімен салыстыру, эксперимент нәтижелерінен қорытынды жасау және басқа да психологиялық әрекеттер жатады. Жоғарыда айтылғандай, оқытудың өзі әрекет, атап айтқанда, ақыл-ой және эмоционалдық әрекет. Сабақ кезінде сыныпта отырған оқушылар болса, бірақ олардың психикалық-эмоционалдық жағдайы оқу жағдайына белсенді түрде қатыспаса, мәні бойынша бұл оқушылар оқу процесіне қатыспайды [7].

Қазақ әдебиетін оқыту әдістемесі ғылыми пән ретінде өзіндік зерттеу объектісіне ие. Оның негізгі зерттеу нысаны – қазақ әдебиеті арқылы оқушыларды оқыту мен тәрбиелеудің күрделі педагогикалық процесі. Бұл процесс әдебиетті оқытудың бүкіл курсына мұғалім мен оқушының өзара байланыстылығын

камтиды және әдебиет мұғалімінің профилін нақты анықтаумен қатар оқытудың субъективті және объективті факторларын жан-жақты қарастыруды көздейді [4].

Әдебиетті оқытудың күрделі педагогикалық процесін шешу үшін әдістеме ғылыми зерттеудің мынадай әдістерін қолданады: сабақтарды жүйелі түрде бақылау, жекелеген мұғалімдер мен мектеп тәжірибесін жалпылау, эксперименттік сынақтар өткізу және т.б.

Әрбір әдебиет сабағы ғылыми зерттеуге, бақылауға жарамайды. Ол үшін алдын ала жасалған жоспармен тиісті дайындық жұмыстарын жүргізу қажет. Ерекше бақылау объектісіне айналған сабақ жоғары педагогикалық-әдістемелік және ғылыми-әдістемелік еркіндігімен, мақсаттың айқындылығымен және нақтылығымен және қойылған тапсырманың нақтылығымен және айқындылығымен сипатталуы керек [5].

Бірақ бұл мұндай сабақтарға ерекше, әдеттен тыс жағдай жасау, оларды оқу жоспары мен мектеп ережелерінен алып тастау дегенді білдірмейді. Сабақ жетекшісінің ғылыми дайындығы, әдістемелік шеберлігі, педагогикалық әдептілігі қаншалықты маңызды болса, сабақты бағалаушының құзыреттілігі мен объективтілігі де соншалықты маңызды және назар аударарлық. Бақылау объектісіне айналған әрбір жаңа жеке сабаққа пәннің нағыз маманы неғұрлым көп қатысса, оны талқылау соншалықты қарқынды және нәтижелі болады. Соңғы әдістемелік қорытынды әртүрлі сыныптарда әртүрлі мұғалімдердің ұқсас материал бойынша өткізген осындай сабақтарының деректеріне негізделуі керек. Қандай әдістемелік мәселені шешуді мақсат етіп отырғанымызға байланысты эксперименттік сабақтардың формасы мен мазмұны өзгереді [6].

Сонымен, жоғарыда аталған инновациялық оқыту технологиялары кәсіптік оқытудың жалпы принциптерін сақтауға негізделген мамандарды жеке және кәсіби даярлаудың кешенді жүйесін құрудың құрамдас бөлігі болып табылады. Осылайша, дамыту үшін оқытудың ең өзекті және перспективалы технологиялары мыналар болып табылады: айнып оқыту, VR оқыту, қашықтықтан оқыту, олардың әрқайсысы оқу үдерісін дұрыс ұйымдастыра отырып, білім беру инновацияларын жоғары сапалы енгізуге ғана емес, сонымен қатар құзыретті, икемді және мобильді мамандарды дайындаудың жалпы жүйесін қалыптастыруға ықпал етеді [6].

Қорытынды

Қазақ әдебиеті – ұлттық рухани мұраның негізі, халықтың дүниетанымы мен тарихи жадын бейнелейтін қайнар көз. Әдебиетті оқыту үдерісі тек көркем мәтінді меңгертумен шектелмей, тұлғаның рухани-мәдени дамуына, сыни және шығармашылық ойлау қабілеттерінің артуына ықпал етеді. Қазіргі таңда білім беру жүйесінде оқушының құзыреттілігін дамыту, оны өмірлік жағдайларда шешім қабылдай алатын тұлға ретінде қалыптастыру басты мақсатқа айналды. Осы тұрғыдан алғанда қазақ әдебиетін оқытудағы әдіснамалық және технологиялық ізденістер уақыт талабынан туындап отыр.

XX–XXI ғасыр тоғысында қазақ әдебиетін оқытудың жаңа парадигмасын қалыптастырған жаңашыл ұстаз, академик Қанипа Омарғалиқызы Бітібаеваның әдістемелік мұрасы – осы саладағы іргелі ғылыми-педагогикалық жетістіктердің бірі. Ол дәстүрлі оқытудың шеңберінен шығып, дамыта оқыту идеяларын енгізіп,

әдебиет пәнін оқушылардың тұлғалық әлеуетін ашуға бағытталған пән ретінде қарастырды. Бітібаева әдіснамасының басты ерекшелігі – оқушыны дайын білімді қабылдаушы емес, білімді өздігінен ізденуші, зерттеуші және ой тұжырымдаушы субъект ретінде тәрбиелеуінде.

Қазіргі білім беру кеңістігінде инновациялық технологиялар – оқыту тиімділігін арттырудың негізгі тетігі. Жобалау әдісі, модульдік оқыту, проблемалық оқыту, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, интерактивті әдістер – осылардың барлығы оқушыны белсенді әрекетке тартып, әдеби білімді терең меңгеруге мүмкіндік береді. Бұл технологиялардың мазмұны мен әдістемелік қырларын Қанипа Бітібаеваның жүйесімен ұштастыру – қазақ әдебиетін оқытудың инновациялық моделін қалыптастыруға жол ашады.

ӘДЕБИЕТ

[1] Баймухамбетова, У. С., & Ибраева, Г. Б. (2023). ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ ПӘНІ САБАҚТАРЫНДА АКТ–НЫ ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІ

[2] Жұлдызай, Ж., & Рыстайқызы, Ә. Т. (2024). ӘДЕБИ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ШЫҒАРМАЛАРДЫ ОҚЫТУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫСЫ. *Endless light in science*, 5(май), 153-155.

[3] Ибраева, Г. Т., & Нуржанова, С. Т. (2024). ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗІ., 56-58.

[4] Абилкасова, А. К., & Шинибекова, Г. С. (2024). ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ РЕСУРСТАРЫН ҚОЛДАНУ., 32-35.

[5] Borsheim-Black, C., Macaluso, M., & Petrone, R. (2014). Critical literature pedagogy: Teaching canonical literature for critical literacy. *Journal of adolescent & adult literacy*, 58(2).

[6] Sayers, J. (2011). Tinker-centric pedagogy in literature and language classrooms. *Collaborative approaches to the digital in English Studies*, 279-300.

[7] Pizer, J. (2006). *The idea of world literature: History and pedagogical practice*. LSU Press.

REFERENCES

[1] Baimukhambetova, U. S., & Ibraeva, G. B. The effectiveness of the use of ICT in the lessons of the Kazakh language and literature, 2023, P 123 [in Kazakh].

[2] Zhuldyzai, Zh., & Rystaykyzy, Ә. Т. THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING LITERARY PSYCHOLOGICAL WORKS. *Endless light in science*, 2024, P153-155 [in Kazakh]

[3] Ibraeva, G. T., & Nurzhanova, S. T., innovative technologies are the basis for the development of professional skills of a teacher., 2024, Pp 56-58 [in Kazakh]

[4] Abilkasova, A. K., & Shinibekova, G., The use of digital educational resources in the lesson of the Kazakh language and literature.,2024, PP 32-35 [in Kazakh]

[5] Borsheim-Black, C., Macaluso, M., & Petrone, R., Critical literature pedagogy: Teaching canonical literature for critical literacy. *Journal of adolescent & adult literacy*, 2014, 58(2) [in English].

[6] Sayers, J., Tinker-centric pedagogy in literature and language classrooms. *Collaborative approaches to the digital in English Studies*, 2011, Pp 279-300[in English].

[7] Pizer, J., *The idea of world literature: History and pedagogical practice*. LSU Press.2016, Pp 35-36 [in English].

Ахмадиева Д. Ж., Ерке Озер

ЕДИНСТВО ЛОГИКИ И ПРАКТИКИ В ОБУЧЕНИИ ГРАМОТЕ

Аннотация. В данной статье автор рассматривает инновационные образовательные технологии в области литературы, всесторонне анализирует аспекты их внедрения в практику, проводит углубленное исследование. В настоящее время в целях формирования профессиональной компетентности обучающихся активно применяются инновационные технологии, которые приобретают широкий характер. Кроме того, авторы подчеркивают особую актуальность применения современной технологии обучения флип, VR-обучения с использованием симуляций и дистанционного обучения выдающегося казахского ученого Канипы Битибаевой, заимствуя инновационную методологию преподавания литературы.

Ключевые слова: профессиональное образование, Технологии обучения, формирование компетенций, активность учащихся, инновации в образовании.

Ahmadieva Dana, Yerke Özer

UNITY OF LOGIC AND PRACTICE IN LITERARY EDUCATION

Annotation. In this article, the author examines innovative educational technologies in the field of literature, comprehensively analyzes the aspects of their implementation in practice, and conducts an in-depth study. Currently, innovative technologies are actively used to form the professional competence of students, and they are becoming widespread. In addition, the authors emphasize the special relevance of using modern flip learning technology, VR learning using simulations, and distance learning by the outstanding Kazakh scholar Kanipa Bitibaeva, borrowing her innovative methodology for teaching literature.

Keywords: vocational education, training technologies, the formation of competencies, student activity, innovations in education.